

Rapport

Rapport over een klacht over de beheerder van het regionale politiekorps Utrecht.

Datum: 18 oktober 2011

Rapportnummer: 2011/313

Klacht

Verzoeker klaagt erover dat het regionale politiekorps Utrecht zijn zoon alsook zijn familie publiekelijk te schande heeft gemaakt door op 14 januari 2009 beelden uit te laten zenden in het opsporingsprogramma 'Bureau Hengeveld' waarin beelden van de zoon als betrokkene bij een strafbaar feit werden getoond. Verzoeker laat in dit verband weten dat zowel zijn zoon alsook zijn familie het bovengenoemde incident als bijzonder traumatisch hebben ervaren.

Feiten

Op 17 december 2008 werd een medewerkster van een kledingwinkel in Utrecht met een schroevendraaier mishandeld door een groep jongeren. Een van hen zat in een rolstoel en een ander droeg een zwarte jas met capuchon en bruine bontkraag. Enkele dagen later werd dezelfde medewerkster opnieuw mishandeld door een groep jongeren. Zij herkende één van de jongens, namelijk degene met de zwarte jas met capuchon en bruine bontkraag, van de mishandeling van 17 december 2008. Er zijn camerabeelden van de binnenstad bekeken om te zien of er beelden waren van het groepje jongens. Op de beelden van 17 december 2008 was een groep van vier jongens te zien waaronder de zoon van verzoeker. Ter vaststelling van de identiteit van de jongeren werden de beelden eerst intern bij de politie getoond en later op de televisie in het regionale opsporingsprogramma 'Bureau Hengeveld'. Nadat de zoon van verzoeker als verdachte was gehoord, bestond er geen aanleiding meer om hem nog als verdachte te beschouwen; hij had uiteindelijk niets met de zaak te maken. Er volgden excuses van de politie en ook werd er een cadeaubon aan de zoon aangeboden.

Verzoekers gemachtigde diende op 25 maart 2009 een klacht in bij de politie over dit politieoptreden. Bij brief van 27 april 2010 liet de korpsbeheerder weten de klacht ongegrond te verklaren.

Op 2 juli 2010 wendde de gemachtigde zich tot de Nationale ombudsman. Op 9 november 2010 stelde de Nationale ombudsman een onderzoek in.

VISIE VERZOEKER

Verzoeker liet weten dat de televisie-uitzending grote gevolgen heeft gehad voor zijn gezin; zijn zoon werd van het ene op het andere moment afgeschilderd als iemand die mogelijk bij een ernstig strafbaar feit was betrokken. Verzoeker is dan ook van mening dat zijn zoon openlijk te schande is gemaakt en spreekt van een traumatische ervaring. De zoon werd na de uitzending op straat en in de supermarkt aangesproken over de kwestie en kreeg daarbij te horen dat "hij wel zo'n type was". Verder liet verzoeker weten dat de buitenwereld de uitzending van het opsporingsprogramma dusdanig had geïnterpreteerd dat de zoon van verzoeker vast wel 'iets' met de mishandeling te maken zou hebben.

Zowel verzoeker alsook zijn zoon hebben door het voorval uiteindelijk psychische problemen gekregen en zijn gezin had volgens verzoeker daarna een jaar lang een raar leven. Verzoeker stelde zich verder op het standpunt dat het een leermoment voor de politie zou kunnen zijn om in de toekomst nog zorgvuldiger te overwegen of beelden moeten worden openbaar gemaakt en dat de politie beter dient op te letten op de gevolgen van een uitzending in een dergelijk programma voor de personen die te zien zijn. De cadeaubon van € 15 werd door verzoeker niet geaccepteerd. Naar eigen zeggen was het hem niet te doen om een hogere schadevergoeding te ontvangen, maar een ruimere vergoeding van € 15 zou volgens verzoeker op zijn plaats zijn. Verzoeker vond het verder vreemd dat de wijkagent de camerabeelden niet had gezien toen deze eerst intern werden getoond. De wijkagent zou de zoon van verzoeker namelijk herkend moeten hebben en dan was uitzending op de televisie niet nodig geweest.

VISIE KORPSBEHEERDER

De korpsbeheerder liet weten dat de afdeling Cameratoezicht de camerabeelden had onderzocht van camera's die in de binnenstad van Utrecht hangen. De politie trof beelden aan van een groep van vier jongens waarvan er één in een rolstoel zat; naast de rolstoel liep een jongen met een zwarte jas met capuchon en bruine bontkraag. Het signalement dat het slachtoffer van de mishandeling had gegeven en de camerabeelden van het viertal vertoonden dermate kenmerkende overeenkomsten dat geconcludeerd werd dat er jegens de vier jongens een redelijk vermoeden van schuld aan en betrokkenheid bij de mishandeling bestond. Plaatsing van de camerabeelden van het viertal eerst intern en vervolgens regionaal bij de politie leverde slechts herkenning op van de jongen in de rolstoel; de identiteit van de overige drie jongens bleef onbekend. In een poging om hun identiteit te achterhalen werden de camerabeelden en een foto van het drietal met toestemming van het Openbaar Ministerie (hierna: OM) getoond in het opsporingsprogramma, zo liet de korpsbeheerder weten. Met het uitzenden van deze beelden werden de jongens in verband gebracht met de mishandeling van de winkelmedewerkster. Een week na de uitzending meldden zich vier jongens, waaronder de zoon van verzoeker, bij de politie. Deze zoon bezit een zwarte jas met capuchon en bruine bontkraag. In overleg met het OM te Utrecht werd verzoeker als verdachte in deze zaak gehoord. De verklaring van de zoon, het gegeven dat hij aan een ziekte lijdt waardoor hij fysiek niet in staat is om de mishandeling te plegen alsmede het tijdsverschil tussen het moment van de gebruikte camerabeelden en het pleegtijdstip waren voor de politie aanleiding om de zoon van verzoeker niet langer als verdachte te beschouwen. In een uitzending van het bewuste opsporingsprogramma werd er op 28 januari 2009 een rectificatie geplaatst ten aanzien van de uitzending van 14 januari 2009, aldus de korpsbeheerder. Met deze rectificatie probeerde de politie de vervelende gevolgen voor de jongens zoveel mogelijk te beperken. Vervolgens heeft de politie zich zowel schriftelijk alsook in persoonlijke gesprekken bij de zoon van verzoeker en de drie andere jongens verontschuldigd voor de achteraf gebleken onjuiste verdachtmaking. De ouders van de vier

jongens werden daarbij betrokken. Tijdens een bijeenkomst waarop de politie uitleg gaf en excuses aanbood aan de betrokkenen, werden in plaats van een bos bloemen, cadeaubonnen ter waarde van € 15 aan de vier jongens aangeboden. Tijdens deze bijeenkomst accepteerde verzoeker de excuses alsook de cadeaubon van de politie niet.

De korpsbeheerder liet tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman weten nog te onderzoeken in hoeverre met de aangeboden cadeaubon van € 15 was gehandeld in overeenstemming met soortgelijke gevallen. Uiteindelijk liet de politie weten dat een vergoeding van € 250 uit coulance en zonder erkenning van aansprakelijkheid in deze zaak passender was geweest. Dit bedrag werd alsnog aangeboden aan de zoon van verzoeker.

AANVULLENDE INFORMATIE

Verzoeker heeft de Nationale ombudsman op 12 oktober 2010 een verklaring verstrekt van de behandelend psycholoog van de zoon van verzoeker gedateerd 5 oktober 2010. Hierin staat voor zover hier van belang het volgende:

"[...] Hierbij verklaren wij dat een onderdeel van uw al bestaande behandeling gericht was op de uitzending van RTV Utrecht waarin beelden werden getoond van u als verdachte. [...]"

In het kader van het onderzoek zijn er op 9 november 2010 aanvullende vragen gesteld aan verzoeker. Op 19 januari 2011 ontving de Nationale ombudsman een reactie op de gestelde vragen. Verzoeker liet met deze reactie onder andere weten dat hij en zijn familie hebben ervaren dat zij publiekelijk te schande waren gemaakt. Zij werden door meerdere personen op straat en in de privésfeer op de uitzending aangesproken. Daarbij hebben zij meermalen negatieve en afkeurende reacties gekregen. In het bijzonder had de zoon veel last van dit voorval gehad. Verder liet verzoeker weten dat ook andere familieleden gevolgen van de bewuste televisie-uitzending hadden ondervonden. Zo had een broer van verzoeker diverse negatieve reacties ontvangen in onder andere een koffiehuis en had de vader van verzoeker als trouwe bezoeker van de moskee gemerkt dat daar de televisie-uitzending onderwerp van gesprek was. Het had hem veel verdriet gedaan dat zijn kleinzoon door menigeen aansprakelijk werd gehouden voor de mishandeling. Ook liet verzoeker weten dat zij de door de politie aangeboden € 250 inderdaad niet hadden geaccepteerd, omdat zij van mening waren dat dit bedrag niet in redelijke verhouding stond tot wat er is voorgevallen.

Ook werd de Nationale ombudsman een verklaring van de behandelende psycholoog van de zoon van verzoeker toegestuurd. Deze verklaring luidt (voor zover hier van belang) als volgt:

Naar aanleiding van de uitzending van het opsporingsprogramma 'Bureau Hengeveld' van RTV Utrecht op 14 januari 2009, waarin u openlijk als betrokkene van een strafbaar feit werd getoond kan ik het volgende mededelen. Deze uitzending is luxerend geweest op de al bestaande klachten, waarbij u en uw familieleden dit als vernederend hebt ervaren en nog steeds ervaart. De behandeling was na deze uitzending in ruime mate gericht op de gevolgen hiervan op u en uw directe familieleden (ouders en broertje werden op straat als mishandelaar nageroepen). Naar aanleiding van de "sociale vernedering" kwam u meerdere malen in conflicten met uw buurtbewoners. Uw ouders werden door andere familieleden ook aangesproken op de beschuldigingen naar uw adres via de desbetreffende uitzending. Op termijn heeft dit geresulteerd op uw angst om naar buiten te gaan en zich in een sociaal isolement te verkeren. Door de behandeling en het gebruik van tijdelijke medicatie om uw angsten te verminderen, heeft u deze angsten kunnen overwinnen."

Gelet op zijn verantwoordelijkheid voor justitieel politieoptreden heeft de Nationale ombudsman ook de hoofdofficier van justitie in de gelegenheid gesteld om zijn zienswijze op de klacht van verzoeker mee te delen. Op 22 maart 2011 liet deze voor zover hier van belang het volgende weten. Gelet op de ernst van de strafbare feiten, het letsel van de medewerkster van de winkel en het feit dat er geen andere (lichtere) opsporingsmiddelen meer ter beschikking stonden, had het OM in dit concrete geval toestemming gegeven voor het uitzenden van de beelden via de regionale opsporingsberichtgeving. Het signalement dat de mishandelde medewerkster van de jongeren had opgegeven had bovendien kenmerkende overeenkomsten met de groep jongeren die te zien was op de camerabeelden die ter beschikking stonden.

De Nationale ombudsman heeft een kopie van de televisie-uitzending van het opsporingsprogramma 'Bureau Hengeveld' gedateerd van 21 januari 2009 in zijn bezit. In deze uitzending wordt voor zover hier van belang het volgende besproken en getoond. Er wordt verteld dat een winkelmedewerkster op 17 december 2008 werd bedreigd door zes mannen en dat één van deze mannen de medewerkster met een schroevendraaier heeft mishandeld. Er worden vervolgens camerabeelden getoond van drie mannen die op straat lopen. Daarbij wordt verteld dat dit drie van de zes mannen zijn die bij de mishandeling kort daarvoor in bewuste winkel betrokken waren. Op deze beelden zijn de drie mannen herkenbaar in beeld gebracht en wordt er een summier signalement gegeven. Wie deze mannen kent of meer informatie heeft over het incident wordt in deze televisie-uitzending opgeroepen om zich te melden bij de politie. In de televisie-uitzending van hetzelfde opsporingsprogramma van 28 januari 2009 wordt er op de zaak teruggekomen. Daarin wordt gemeld dat de mannen zichzelf hebben gemeld bij de politie en dat zij zeggen dat ze er niets mee te maken hebben. De politie laat daarop weten "dat uiteraard uitgebreid te gaan onderzoeken of dat klopt".

Tijdens het onderzoek heeft de politie de Nationale ombudsman laten weten dat het tactisch bezien voor het recherchewerk niet gebruikelijk en wenselijk was om het

slachtoffer destijds vóórafgaand aan de uitzending te confronteren met de camerabeelden. Dit zou namelijk de mogelijkheden beperken om op een later moment nog een opsporingsconfrontatie of een bewijsconfrontatie met het slachtoffer plaats te laten vinden.

OORDEEL NATIONALE OMBUDSMAN

Het is een vereiste van behoorlijk overheidsoptreden dat grondrechten worden gerespecteerd. Het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer is neergelegd in internationale verdragen en de Grondwet. Bij het verstrekken van gegevens aan derden moet dit recht worden gerespecteerd.

De burger mag dus van de overheid verwachten dat die zorgvuldig omgaat met zijn persoonsgegevens en ervan uitgaat dat de overheid die gegevens niet zonder zijn medeweten en instemming verstrekt aan derden. Het verstrekken van persoonsgegevens tegen de wil van betrokkenen is te beschouwen als een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer en behoeft dus een wettelijke grondslag. Aan het verstrekken van politiegegevens moeten bovendien extra waarborgen worden gesteld, omdat die gegevens in de meeste gevallen niet vrijwillig worden verkregen en het meestal gevoelige gegevens betreft. Dit geldt temeer als het gaat om het tonen van beelden van personen in een televisie-uitzending gelet op het grote bereik van dit medium.

Opsporingsberichtgeving is een van de opsporingsmiddelen die politie en Openbaar Ministerie ter beschikking staan bij de opheldering van ernstige misdrijven. In verschillende wetten, waarvan hier de Wet Politiegegevens van belang is, is geregeld in welke situaties (gevoelige) persoonsgegevens naar buiten mogen worden gebracht. Uit dergelijke wetgeving en het genoemde behoorlijkheidsvereiste vloeit voort dat per geval moet worden afgewogen of het belang van verstrekking van persoonsgegevens in redelijke verhouding staat tot het belang van de betrokkene en diens recht op bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer. De Aanwijzing opsporingsberichtgeving geeft regels voor het gebruik van opsporingsberichten via de media en somt op welke afwegingen moeten worden gemaakt bij de inzet van dit middel. Aangezien de klacht van verzoeker betrekking heeft op het vertonen van beelden op de televisie in januari 2009, dient er te worden getoetst aan de Aanwijzing zoals die destijds gold (Aanwijzing opsporingsberichtgeving 2004A010). Zo regelt deze aanwijzing niet alleen dat het Openbaar Ministerie geheel verantwoordelijk is voor de toepassing van opsporingsberichtgeving in de media, maar eveneens dat opsporingsberichtgeving mogelijk is om onbekende verdachten via de media op te sporen als het gaat om een misdrijf waarvoor voorlopige hechtenis is toegestaan.

Uit het dossier blijkt dat het Openbaar Ministerie in deze concrete situatie toestemming aan de politie heeft verleend voor het uitzenden van de beelden via regionale opsporingsberichtgeving; de Nationale ombudsman heeft geen redenen om aan deze verleende toestemming te twijfelen. Er bestaat verder geen twijfel over dat het doel voor het tonen van de bewuste camerabeelden in de televisie-uitzending was om de dader(s)

van een mishandeling op te sporen. De wet schrijft voor dat in geval van verdenking van een dergelijk misdrijf inderdaad een bevel tot voorlopige hechtenis kan worden gegeven (artikel 67 lid 1 sub b Wetboek van Strafvordering). Aan deze voorwaarde voor het tonen van de camerabeelden was in dit geval dan ook voldaan.

Vervolgens dient een afweging te worden gemaakt bij de inzet van de opsporingsberichtgeving. Omdat opsporingsberichtgeving de persoonlijke levenssfeer van de betrokkene(n) raakt, dient er een belangenafweging te worden gemaakt. Bij deze afweging speelt de ernst van het feit een rol, alsmede de proportionaliteit en de subsidiariteit. In deze situatie betekende dit concreet dat de afweging gemaakt diende te worden tussen het belang van de politie om de camerabeelden in de televisie uitzending te tonen aan de ene kant en het belang van de zoon van verzoeker om de uitzending waarop hij op de televisie te zien was achterwege te laten, aan de andere kant. Het belang van de politie was het achterhalen van de dader(s) van een mishandeling. Het gegeven dat de politie op dat moment geen andere opsporingsmiddelen meer voorhanden had en ieder redelijk alternatief verder niet meer aanwezig was, maar wel camerabeelden had waarop de vermoedelijke daders van de mishandeling zichtbaar waren, maakt de keuze om de camerabeelden ook daadwerkelijk op de televisie te tonen in een programma dat informatieverzekering in een strafzaak ten doel heeft, voor de Nationale ombudsman begrijpelijk. Daar komt bij dat ook de ernst van het strafbare feit (mishandeling met gebruikmaking van een wapen) het gebruik van de camerabeelden naar het oordeel van de Nationale ombudsman rechtvaardigde. In deze situatie is dan ook de juiste keuze gemaakt door een zwaarder belang toe te kennen aan de opsporing dan aan het belang van de bescherming van de eer en goede naam van de zoon van verzoeker.

Dat de camerabeelden in eerste instantie slechts intern werden getoond aan politiemedewerkers en pas na overleg met het Openbaar Ministerie werden getoond in een regionaal opsporingsprogramma getuigt volgens de Nationale ombudsman ook van een zorgvuldige afweging van de belangen van de betrokkenen enerzijds en het belang van de opsporing anderzijds. De Nationale ombudsman is er van overtuigd dat de intentie van de politie was gericht op het oplossen van het strafbare feit en niet op het publiekelijk te schande maken van verzoeker, zijn zoon of zijn familie. Hoewel het bijzonder vervelend is te noemen dat de familie van verzoeker zich door het tonen van de beelden te schande gemaakt voelde, maakt dat niet dat daaruit een ander oordeel zou moeten volgen. Dat de bewuste uitzending een dermate groot impact op de zoon van verzoeker had dat zijn reeds bestaande psychische klachten daar onder te lijden hadden is uitermate vervelend voor de zoon te noemen, maar daaruit kan niet geconcludeerd worden dat de politie in deze kwestie onzorgvuldig gehandeld zou hebben. Alles overziend is de Nationale ombudsman van oordeel dat niet is gehandeld in strijd met eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het regionale politiekorps Utrecht is niet gegrond.

Slotbeschouwing

TV programma's waarin misdadigers met de inzet van publieke belangstelling worden opgespoord worden goed bekeken. Positief is dat op die manier lastig op te lossen misdaden alsnog tot een veroordeling van de dader of daders kunnen leiden. Het tijdens die programma's tonen van camerabeelden van iemand als mogelijk betrokkene aan een delict, maakt echter een aanzienlijke inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van degene die op de TV te kijk wordt gesteld. Met het tonen van opnames met bij voorbeeld een bewakingscamera worden op dat moment niet alleen personen in verband gebracht met het plegen van een strafbaar feit, maar het feit dat iemand verdacht is, wordt ook meteen openbaar gemaakt. Als die verdenking gegrond is dan is er niets mis met deze aanpak. Maar wat als de verdachte uiteindelijk niets met het strafbare feit te maken heeft en toch op de TV neer is gezet als een verdachte? De gevolgen voor het persoonlijke leven van betrokkene en zijn directe familie kunnen desastreus zijn. Daarom moet bij dergelijke opsporingsberichtgeving voldoende zekerheid bestaan dat er geen ander redelijk alternatief voor het blootstellen aan media-aandacht bestond.

Een belangrijke vraag is wat er dient te gebeuren als mensen via de televisie in verband worden gebracht met een strafbaar feit terwijl achteraf blijkt dat deze mensen niets met het strafbare feit te maken hadden. Een degelijke rectificatie is dan op zijn plaats. De Nationale ombudsman is het oneens met de korpsbeheerder dat in deze zaak in de uitzending van 28 januari 2009 een rectificatie heeft plaatsgevonden; de aandacht die de kwestie in deze uitzending kreeg dient meer te worden beschouwd als een weergave van de stand van zaken in het opsporingsonderzoek. Enige betrokkenheid van verzoeker aan het strafbare feit werd in deze uitzending niet ontkend. De Nationale ombudsman is van oordeel dat het niet meer dan redelijk is dat de politie in een volgende uitzending van een dergelijk programma heel duidelijk aangeeft dat de getoonde persoon of personen niets met het misdrijf te maken hadden. Dat is in deze situatie niet gebeurd. Dit vormt voor de Nationale ombudsman dan ook aanleiding om een aanbeveling te doen.

Aanbeveling

De Nationale ombudsman geeft de beheerder van het regionale politiekorps Utrecht in overweging om in gesprek te gaan met verzoeker om een passende vorm van rectificatie te bespreken. Daarbij kan mede gedacht worden aan aandacht voor de inhoud van dit rapport in het bewuste opsporingsprogramma en het helder uiteenzetten dat de eerder getoonde personen op geen enkele wijze betrokken waren en zijn geweest bij het bewuste

strafbare feit.

De Nationale ombudsman geeft de Raad van Korpschefs in overweging om in de toekomst op een redelijke termijn duidelijk te rectificeren, indien iemand in het openbaar ten onrechte in verband is gebracht met enige betrokkenheid bij een strafbaar feit.

DE NATIONALE OMBUDSMAN

dr. A.F.M. Brenninkmeijer

9

2010.07581

de Nationale ombudsman